

6- احکام مرتبط با تغییر و تبدیل

۶- احکام مرتبط با تغییر و تبدیل

تغییر و تبدیل وقف قبل از قبض

۵۴۵. شخصی طی وقفنامه رسمی قطعه زمینی در یکی از محلات را وقف مسجد نموده زمین موصوف به جهت ابعاد محدود و به جهت عدم سکونت شیعه در آن منطقه تا به حال در این راستا مورد استفاده قرار نگرفته مضافاً اینکه در فاصله ۱۰۰ متری مکان مزبور، مسجد با شکوهی ساخته شده و در آن به انجام فرائض دینی پرداخته می شود با عنایت به وضعیت، این مکان استدعا داریم کیفیت استفاده از زمین مزبور را بیان نمائید.

جواب: با فرض تمامیت وقف با قبض معتبر در آن باید بر طبق وقف عمل شود و قابل تغییر نیست.

۵۴۶. ساختمان مختصری در تاریخ ۱۳۴۹ ساخته شده به نام حسینیه امام حسین (ع) و صیغه وقف هم واقف خوانده آیا می شود خراب کرد و ساختمان شخصی یا دولتی بسازیم یا خیر؟ جواب مرقوم فرمائید.

جواب: اگر وقفیت به عنوان حسینیه به انشاء وقف و خواندن صیغه وقف و حصول قبض و اقباض تکمیل شده باشد تغییر و تبدیل موقوفه جایز نیست.

۵۴۷. اینجانب وارث واقف قطعه زمینی که قبرستان متروکه می باشد و به صورت زباله دانی درآمد است که آثار قبور آن هم از بین رفته، لذا از آن آیت الله العظمی تقاضا دارم که آیا می توان آن را در اختیار نهضت سوادآموزی جهت ساختمان کردن آن بگذارم که آن را ساختمان نماید که به صورت زباله دانی بیرون رود و خدمت به قبور مؤمنین گردد.

جواب: واگذار کردن زمین موقوفه و تبدیل و تغییر آن به هیچ وجه جایز نیست و پس از تمامیت وقف وراثت واقف و غیر او نسبت به عدم جواز تصرف فرقی ندارند.

دخالت و تصرف در موقوفه بدون رضایت واقف

۵۴۸. اینجانب به عنوان واقف اصلی و متولی دو باب واحد مسکونی به منظور تأسیس مرکز فرهنگی وقف عام نموده ام، ولی متأسفانه اداره کل اوقاف و امور خیریه بر خلاف نظر واقف نخست سند را به نام واقف دیگر تنظیم و سپس به شخص دیگری به منظور استفاده مسکونی وی به طور قطعی انتقال داده اند. با توجه به اینکه اینجانب به این عمل رضایت ندارم نظر مبارکتان را در مورد دخالت و تصرف در موقوفه بدون رضایت واقف را مرقوم فرمائید.

جواب: از وقف باید در جهت وقف استفاده شود و تغییر آن جایز نیست، ولی در خصوص مورد سؤال چنانچه اختلافی هست باید رسیدگی شود و مرجع حل آن دادگاه های ذیربط است.

۵۴۹. در شهرستان موقوفه ایست بی نظیر و نسبتاً وسیع با وقفنامه ای روشن و محکم و متولی شرعی که قسمتی از تصویر وقفنامه به ضمیمه تقدیم می گردد، اخیراً برخی ادارات محل برای احداث ساختمان اداری از اداره اوقاف شهرستان درخواست دارند بخشی از اراضی موقوفه که مشجر و مزروعی است به صورت اجاره در اختیار آنها قرار داده شود تا با قطع درختان ثمری جهت تأسیس ساختمان اداری و ورزشی و نظائر آن استفاده نمایند با توجه به موارد مذکور و شرایط اجاره در وقفنامه استدعا دارد نظر مبارک در این خصوص بیان فرمایید که: آیا اداره اوقاف می تواند بخشی از زمین های مشجر و یا مزروعی موقوفه با وجود متولی شرعی به اجاره ادارات مورد بحث دهد؟ آیا شهرداری محل می تواند بخشی از این اراضی به عنوان احداث خیابان یا حق تفکیک متصرف شود؟ اگر بخشی از اراضی موقوفه در گذشته متصرف، و به صورت منازل مسکونی و یا باغ درآورده باشند آیا به جهت تصرفات گذشته متصرفین مالک می شوند؟ و آیا متولیان شرعی و اداره اوقاف تکلیف در بازگرداندن آنها به اصل وقف دارند؟

جواب: از وقف باید زیر نظر متولی شرعی در همان جهت وقف استفاده شود و تغییر و تصرف بر خلاف وقف جایز نیست و باید برگردانده شود رسیدگی به موضوع موکول است به مسئولین محترم ذیربط.

۵۵۰. شخصی ملکی را وقف روضه خوانی حضرت ابا عبدالله الحسین (ع) نموده و متولی برای آن تعیین کرده و به متولی اختیار واگذاری

تولیت به غیر را داده است چنانچه متولی شرعی ملک موقوفه را به شخصی به عنوان اجازه داده باشد و در اجازه نامه قید گردیده که مستأجر رأس خرمن را به ماجر که متولی شرعی است پرداخت نماید و رسید دریافت دارد آیا اداره اوقاف می تواند مال الاجاره را بدون اطلاع متولی شرعی از مستأجر دریافت دارد یا نه؟ و اگر متولی شرعی عشر مال الاجاره را که اوقاف مدعی است به اداره اوقاف پرداخت نماید آیا ضامن واقف نمی باشد؟

جواب: حکم کلی مسئله معلوم است که عواید وقف باید با نظر متولی شرعی در جهت وقف صرف شود و اما قضیه شخصیه و دخالت اداره اوقاف نیاز به رسیدگی دارد که موکول است به مسئولین محترم ذریبط در جمهوری اسلامی.

تعمیر قرآن وقفی

۵۵۱. یک نسخه خطی قرآن مربوط به سنه ۱۲۶۳ هـ. ش وقف یک مسجد شده و در حال حاضر در معرض از بین رفتن است. آیا جلد کردن و نگهداری این اثر مقدس و ارزشمند نیاز به اجازه شرعی دارد؟

جواب: اقدام به جلد کردن و اصلاح جلد و ورق های قرآن مجید و نگهداری آن در همان مسجد، احتیاج به اجازه خاصی از طرف حاکم شرع ندارد.

خارج کردن کتب وقفی از حوزه علمیه

۵۵۲. کتاب هائی که وقف طلاب مدرسه ای است آیا می شود آنها را از کتابخانه بیرون برد؟ (چه بیرون بردن از حجره های همان مدرسه و یا کلاً بیرون بردن از مدرسه) با توجه به اینکه مسئول مدرسه هم اجازه بیرون بردن کتاب ها را نداده است و آیا بین کتاب هایی که بعد از مدتی طولانی مورد استفاده طلاب واقع می شود با کتاب هایی که مدت زمان کمتری می خواهد تا مورد استفاده قرار گیرد فرق می کند یا خیر؟

جواب: فرقی در کار نیست و بدون اجازه متولی شرعی جایز نیست.

نحوه استفاده از قرآن خطی قدیمی

۵۵۳. یک نسخه قرآن خطی ۲۰۰ سال در اختیار مرحوم پدرمان بوده که از روی نوشته صفحه اول وقف گردیده و متولی هم داشته، اکنون در اختیار هست با آنکه بسیار خوش خط و نفیس است ولی چون بسیاری از صفحات آن از پایین کنده شده است، به صورت فعلی نمی توان از آن استفاده کرد. ضمناً هزینه اصلاح و مرمت آن هم بسیار بالا است و نمی توانیم آن را بپردازیم. وظیفه شرعی ما با این مجلد شریف چیست؟ ضمناً نسخه ای دیگر ولی چاپی و معمولی که بسیار قدیمی و کهنه بود، از مرحوم پدرمان به ما رسید که به مسجد محل بردیم و پشت قفسه کتاب ها در مسجد گذاشتیم.

جواب: تا جایی که امکان داشته باشد باید در همان جهتی که وقف شده استفاده شود و لازم نیست همه اوراق آن موجود باشد و نسخه دیگر اگر وقف بوده باید به مصرف همان جهت برسد و اگر وقف نبوده با اجازه سایر ورثه به هر جایی که منتقل شود بلامانع است مگر آنکه حبه باشد که در اینصورت امر آن موکول به نظر ولد اکبر ذکور است.

۵۵۴. حدود ۹۰ سال پیش قرآنی در ۶۰ تکه که دارای حاشیه ای مزین به آب طلا و زعفران بوده است برای مجالس ترحیم وقف گردیده است. هم اکنون به واسطه ویژگی های منحصر به فرد و جلوگیری از مفقود شدن آن بدون استفاده نزد شخصی به صورت امانت نگهداری می شود. از آنجائی که این قرآن وقف است و مورد استفاده هم قرار نمی گیرد، وظیفه و تکلیف ما را در این امر مشخص کنید.

جواب: با امکان استفاده از آن باید در جهت وقف از آن استفاده شود.

انتقال کتب کتابخانه به کتابخانه دیگر

۵۵۵. کتابخانه ای است جنب حسینیه محل که متعلق به آن و دارای کتاب های موقوفه می باشد حال با توجه با افتتاح کتابخانه ای با امکانات وسیع تر (از طرف فرهنگ و ارشاد اسلامی) در آن محل، این کتابخانه متروکه مانده است. در ضمن این مرکز به کتاب های مذکور نیاز دارد. آیا انتقال این کتب وقفی به کتابخانه جدیدالتأسیس که دولتی است، جایز است نظر مبارک را مرقوم فرمائید.

جواب: اگر وقف برای خصوص کتابخانه اولی نباشد، نقل آن به جای دیگر با مراعات جهت وقف مانع ندارد.

موارد مصرف اموال مجهول المالک

۵۵۶. عده ای از اهالی با تشکیل هیأت عزاداری حضرت ابوالفضل (ع) به فکر احداث زائر سرائی جهت زائرین حضرت امام رضا (ع) در مشهد مقدس به عنوان تکیه حضرت ابوالفضل (ع) افتاده اند و مبلغ حدود یکصد هزار تومان اعضاء هیئت پرداخت نموده و مبلغ یک میلیون و

چهارصد هزار تومان هم از محل فروش اراضی بایر مجهول المالک صحرای محلشان تهیه و سهم از ۹ سهم خانه ای در مشهد خریداری می کنند و ۲ سهم دیگر ان هم احد از شرکاء به منظور فوق وقف می نماید حال بر سر مسئله تولیت ۷ سهم بین اهالی محل اختلاف شده است که چرا نمایندگی هیئت بدون رضایت اهالی محل خود را متولی آن قرار داده اند با عنایت به مراتب فوق و حل مشکل اهالی محل که اراضی مذکور را برای احداث خانه خریده و فعلاً ساکن آن می باشند، از محضر مبارک تقاضا دارد در خصوص حل معضله تولیت ملک مذکور و ساکنین خانه هائی که بر روی اراضی فوق الذکر اقدام به خانه سازی نموده اند ارائه طریق فرمائید تا مشکل غصبی بودن خانه های آنان مرتفع و امر تولیت خانه مذکور را هم روشن فرمائید تا تصرفات زائرین حضرت امام رضا (ع) هم بلامانع گردد.

جواب: حاکم شرع می تواند معامله زمین را اجازه کند و در این صورت خریداران می توانند در آن تصرف کنند، ولی باید پول آن با فرض اینکه مجهول المالک است از طرف صاحب آن به فقراء تصدق شود و پول زائر سرا بعهده کسانی است که آن را خریده اند و برای تعیین متولی به نظر حاکم شرع عمل کنند.

تبدیل حمام به مسجد یا حسینیه

۵۵۷. در روستایی یک مسجد جامع وجود دارد، عده ای بنام هیئت امام رضا (ع) بر اساس اختلافی که مابین آنها و هیئت مقابل «هیئت ابوالفضل (ع)» به وجود آمد شروع به ساخت مسجد دیگری در محل حمام عمومی که دیگر مورد استفاده نبوده و خرابه به حساب می آمد کردند، حال با توجه به مطالب فوق:

نماز خواندن در این مسجد چگونه است؟

کمک کردن برای ساختمان این مسجد چه حکمی دارد؟

آیا برای برقراری اتحاد در روستا می توان در آنجا به عنوان امام جماعت نماز خواند؟ برای اتحاد در روستا چه توصیه ای می فرمائید؟

جواب: هرگونه رفتاری که موجب اختلاف و تفرقه بین مسلمین باشد جایز نیست و اگر زمین وقف حمام نباشد ساختن مسجد در آن مانع ندارد.

۵۵۸. زمینی است که قبلاً جزء حمام عمومی شهر بوده است و سال هاست که آن حمام خراب شده و بایر افتاده است و کسی از اهالی شهر نمی داند که آیا این زمین وقف حمام بوده است یا نه و متولی مشخص و معین هم نداشته و حمام به واسطه عموم مردم اداره می شده است و از طرفی بیت العباس گنجایش جمعیت عزادار و هیئت های مذهبی را ندارد و نیاز به توسعه دارد. آیا اجازه می فرمائید این زمین در طرح توسعه حسینیه جزء بیت العباس قرار گیرد؟

جواب: اگر وقف بودن آن محرز نیست و مشهور به وقف هم نمی باشد اشکال ندارد.